

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום רביעי י' שבט תשע"ט | דף היומי בבלי: חולין ג.

דף היומי בהלכה: מתחילת סימן שמ"ו סעיף א' עד אמצע סעיף ג' בהג"ה "ולכן מותר ליקח מפתח".

מוסר: דבר בעיתו פרק ד' מ"ומבואר בדברי הנביאים עד (אמצע קטע) "ובעת צר לישראל".

קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד 'והשביעית' עד פ"ה 'ואחר כן ישיב אל ליבו'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לטלטל מתחת המשקוף של פתח הבית אל הרחוב?

שכל רשות הרבים שאין עוברים בה שישים ריבוא אנשים בכל יום אינה רשות הרבים מדאורייתא אלא כרמלית.

וכתבו ראשונים, שאף כשהמקום רחב ארבעה טפחים ויותר, שאז הוא רשות היחיד - אין להעביר חפץ מתוכו אל הבית, או להיפך, מחשש שיבוא לעשות כן גם כאשר רוחבו פחות מארבעה טפחים.

[שו"ע שמו, ג, ומשנ"ב כה, כז ריכח; ביאורים ומוספים דרשו, 16; וראה שם, 17]

פתח בעל משקוף רחב הנמשך החוצה מעבר לדלת - החלק שמחוץ לדלת, אם הוא רחב ארבעה טפחים - הריהו נדון ככרמלית.

ואף אם יש במקום מדריגה או מספר מדריגות, באופן שהוא גבוה שלושה טפחים או יותר מהכרמלית - אינו נדון כ'מקום פטור', כפי שהיה נדון אילו היה פתוח לרשות הרבים, אלא הוא נדון ככרמלית, כדעת הראשונים הסוברת שאין מקום פטור בכרמלית (ראה שולחן ערוך שמה, יט).

והרחובות שבימינו, נדונים ככרמלית לענין זה (לחומרא), על פי הדעה

הדף היומי בהלכה

שלבי הנעילה והפתיחה בשבת של בית שפתחו צמוד לרחוב שאין בו עירוב

למשקוף, אלא יתחוב את המפתח בחגורתו, ויצא החוצה, ויסגור את הדלת, ובעודו תחת המשקוף, יוציא את המפתח וינעל, וישיב את המפתח לחגורתו בטרם יצא מתחת המשקוף אל הרחוב.

וכן בשו"ב לביתו, לא יוציא את המפתח מחגורתו עד שיכנס תחת המשקוף, ואחר שסובב את המפתח לא יפתח את הדלת עד שישיב את המפתח לחגורתו, ואז רשאי לפתוח את הדלת ולהכנס עם המפתח.

[משנ"ב שמו, כז ריכח; וראה ביאורים ומוספים דרשו, 19 ו-20]

כאמור, משקוף רחב הנמשך החוצה מעבר לדלת - אין להעביר חפץ מתוכו אל הבית, או להיפך. מאידך, אסור גם להעביר חפץ מהרחוב אל מתחת למשקוף, ולהיפך.

ולכן, בית הנמצא במקום שאין עירוב, ופתחו צמוד לרחוב, ובצאתו מביתו, מטלטל בעל הבית את המפתח באופן המותר, וכגון שהמפתח משמש כאבזם לחגורה, כמקובל - בעת צאתו, לא יתחוב את המפתח בדלת וינעל ויוציא את המפתח, כי באופן זה מטלטל את המפתח מתוך הבית אל מתחת

'פי תקרה יורד וסותם' - המושג והלכותיו

שהיא נחשבת כמחיצה לענין זה; ויש שנראה מדבריהם שלא נאמר 'פי תקרה' באופן זה, אך אף לדבריהם, כאשר מצידן האחד של המחיצות יש כרמלית, ומצידן האחר יש דלת הפונה אף היא לכרמלית, נאמר 'פי תקרה'. ויש אומרים שאף בשתי מחיצות המקבילות זו לזו, ועל גביהן תקרה, כאשר הדבר נוגע לחומרא, יתכן שנאמר 'פי תקרה'; ורבים חולקים.

[שו"ע שמו, ג, משנ"ב כב, וביה"ל ד"ה שתי;

ביאורים ומוספים דרשו, 14, 21 (וראה עוד שם) ו-22]

בהלכות שבת, ובהלכות נוספות, נאמר הכלל: 'פי תקרה יורד וסותם', כלומר, תקרה ללא מחיצה, לענינים מסוימים אנו מחשיבים את חודה של התקרה כאילו הוא נמשך ויורד למטה, ומגיע עד לקרקע, ונחשב כמחיצה. מעיקר הדין, נאמר כלל זה רק בשתי מחיצות צמודות, כצורת האות 'ר', ועל גביהן תקרה, שאז נחשב הדבר כאילו יש למקום מחיצה נוספת; וכל שכן בשלוש מחיצות.

ואם אחת משתי המחיצות היא דלת, ולא מחיצה קבועה - יש אומרים

על דא ועל הא

מכשיר הטלפון היה מונח בחדר על יד המרפסת. כשניגשה האם כדי להרים את השפופרת, ראתה את בנה הקטן בן השלוש יושב על גדר המרפסת, רגל אחת בפנים ורגל אחת בחוץ...

מעשה נפלא של השגחה פרטית שאירע בקיץ תשע"ח

עייפותם, וכמה מנפלאות ההשגחה פרטית יש בדבר, שאמו לא ידעה מהסכס שבין הילדים, ושהטלפון היה מונח ליד המרפסת, ושהבן בעצמו לא התעורר. ולמדנו מכאן מעשה ה' כי גדולים המה, ובר מן דין למדנו כוחה של 'קביעות' וקבלה טובה. וראה נא מה שכתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שמות תער"ב) על הפסוק (לעיל א יב) 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ', וברש"י: 'בכל מה שהם נותנים לב לענות, כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ', והיינו, כי כאשר 'זממו' לענות את בני ישראל, כבר נחשב להם הדבר כמעשה, כי אצל עכו"ם מצרף הקב"ה מחשבה למעשה (ירושלמי פאה א א), לכן מיד בתחילת זממם כבר שידד הקב"ה מערכות הטבע וברא לבני ישראל גוף חדש שיוכלו לילד ששה ברכס אחד, מה שלא היה מעולם כדבר הזה, ו'כן ירבה וכן יפרוץ'. ומסיים ה'שם משמואל': מכאן ילמד כל אדם קל וחומר לנפשו, ומה אם בעבור 'מחשבה רעה' של המצריים שינה הקב"ה את גוף היהודי, קל וחומר בן בנו של קל וחומר בשעה שאחד מישראל מקבל על עצמו קבלה טובה, 'ובמחשבתו' רוצה הוא לישוב על התורה ועל העבודה, ודאי שתיכף ייפך להיות איש אחר ברוחניות ובגשמיות.

(הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, באר הפרשה וארא תשע"ט)

סיפר הגאון ר' יעקב ו. מעיה"ק ירושלים תובכ"א, מעשה נס ופלא - השגחה פרטית שאירע בביתו לפני כמחצית השנה בימות הקיץ תשע"ח.

קביעות הייתה לו לבנו בן ה-12 ללמוד עם חברותא - ילד בן גילו בשעה שבע בבוקר לפני לכתם ל'תלמוד תורה'. ויהי באחד הלילות השתתפו השניים במסיבה שנגמרה בשעה מאוחרת ביותר, והסתפקו האם לבטל למחרת את קביעות לימודם. סוף דבר החליטו שאין לבטל קביעות. אמנם מה יעשו באם תתגבר העייפות על אחד מהם? על כן קבעו כי מי שיקום ראשון יתקשר בטלפון אל השני לעוררו.

למחרת התעורר אחד מהילדים בשעה 6:45 ומיהר להתקשר לחברו. הלה היה שקוע היטב בשנתו ולא שמע מאומה, אולם אמו התעוררה מרעש הטלפון, ומאחר שלא ידעה מיהו המתקשר בשעה מוקדמת כזו (כי לא ידעה מכל ההסכם שערך בנה עם חברו, ומסתבר שאילו ידעה לא היתה עונה אלא אדרבה היתה מניחה את בנה יקירה להמשיך לישון לרוב עייפותו), מיהרה לענות.

והנה מכשיר הטלפון היה מונח בחדר על יד המרפסת, וכשהגיעה אל הטלפון ראתה את בנה הקטן כבן שלוש (שכבר התעורר מוקדם יותר), יושב על הגדר, רגל אחת בפנים ורגל אחת בחוץ... וביתם הוא בקומה חמישית... ומי יודע מה היה קורה רח"ל אם לא החלטתם הנחושה של ילדי החמד להחזיק בקביעותם למרות

"דרוש הרבה ידע הלכתי כדי לדעת להתנהל נכון מול שולחן ט"ו בשבט עמוס הפירות. דרושה גם התבוננות מקדימה ועיון בספרים, כדי לצקת בו תוכן רוחני מרומם, ולהעביר אותו בצורה נעימה ובהירה לבני המשפחה"

הרב משה הרמן, מנהל מרכז התקשורת של 'דרשו', מספר על השלוחה החדשה בקו התוכן הפופולארי של 'דרשו', בה תוכלו להאזין לתכנים נפלאים ומגוונים בענייני חג האילנות - החל מדברי תורה ודרשות ועד לשיעורים אקטואליים בהלכה • התקשרו: *4992 שלוחה 15

מכן נוספו שיעורים בדף היומי בבלי - גם זאת בשתי גרסאות שונות, ארוכה ומקוצרת; בהמשך נוספו מדורי דרשות ושיעורים נוספים בענייני דיומא, ארכיון הקלטות מאירועי 'דרשו' בעבר, וכן שירות מידע טלפוני לנבחני 'דרשו' אודות המבחנים הבאים ומועדיהם.

"החידוש המהפכני האחרון בקו", מספר הרב הרמן, "היא האפשרות לעבור בלחיצת מקש (8) באמצע שמיעת השיעור בדף היומי בהלכה - למענה הלכתי מאת רבנים חשובים, היושבים הכן מסביב לשעון לקבל את שאלות הלומדים, 12 שעות ביממה. מאז השקנו את השלוחה הזאת, השתמשו בה כבר מאות, אם לא אלפי לומדים, ואנו מקבלים ללא הרף תגובות נלהבות מהציבור הרחב, בשבח היוזמה הזאת".

כאמור, לפי הנתונים ב'דרשו', מספר דקות ההאזנה לקו מתקרב לסך של חצי מיליון דקות מדי חודש. "אחת המעלות הבולטות בקו", אומר הרב הרמן, "היא העובדה שהשיעורים מוקלטים במיוחד עבורו, באופן עם ציוד מקצועי. איכות השמע והסאונד הופכים את השיעורים לנעימים ובהירים לאוזן, וכך גם נקלטים יותר ונשמעים יותר".

מספר השלוחה החדשה שהושקה בימים אלו לרגל ט"ו בשבט, הוא 7. בחיגו לקו, שמספרו *4992 (או: 0772222666), ובכניסה לשלוחה 7, תוכלו לבחור בין שמיעת דרשות והרצאות בענייני ט"ו בשבט מפי הרב שלמה לוינשטיין או הרב מנחם שטיין; שיעורים במשנה ברורה בסעיפים הנוגעים לדיני קדימה בברכות, ברכת שהחיינו, ושאר דיני ברכת הפירות מפי הגאון רבי אריה זילברשטיין שליט"א; שיעורים בהלכות הנוגעות לט"ו בשבט (שלא ע"פ סדר המשנה ברורה) מפי הגאון רבי משה ידלר שליט"א; ושיעורים בהלכות בדיקת תולעים בפירות מפי הרה"ג רבי משה ויא שליט"א.

קו התוכן הפופולארי של 'דרשו', שהוקם לפני כ-3 שנים, וזוכה נכון להיום לקרוב לחצי מיליון (!) דקות האזנה מדי חודש - השיק בימים אלו שלוחה חדשה ומיוחדת לקראת ט"ו בשבט, עם מגוון תכנים נפלאים וייחודיים בענייני דיומא. "יום ט"ו בשבט נתפס בדרך כלל כמין 'יומא דפגרא' נחמד, עם מנהגים יפים", מסביר הרב משה הרמן מנהל מרכז התקשורת של 'דרשו', "אך למעשה הוא יום שמצריך הרבה הכנה. דרוש הרבה ידע הלכתי כדי לדעת להתנהל נכון מול שולחן ט"ו בשבט עמוס הפירות, דרושה גם התבוננות מקדימה ועיון בספרי מחשבה כדי לצקת בו תוכן רוחני מרומם, ולהעביר אותו בצורה נעימה ובהירה לבני המשפחה.

"אבל לא לכל אחד ישנה את האפשרות להתכונן, וזו המטרה של השלוחה החדשה שהשקנו בימים אלה בקו התוכן של 'דרשו'. קיבצנו לתוכה תכנים ייחודיים ומגוונים, החל מדרשות, רעיונות ודברי תורה ממיטב הדרשנים והמגידים, ועד לשיעורי הלכה אקטואליים בענייני ברכת הפירות, דיני קדימה, שהחיינו, בדיקה מתולעים ועוד, מפי רבנים חשובים ונודעים.

"במהלך הימים הקרובים שנתרו עד ט"ו בשבט", מוסיף הרב הרמן, "יוכל כל אחד להאזין בזמנו הפנוי לשלוחה המיוחדת ולמלא את אמתחתו באוצרות הנפלאים הללו, וכך להגיע לט"ו בשבט מוכן ומזומן כראוי וכנכון".

קו התוכן של 'דרשו' הושק לראשונה לפני כ-3 שנים לקראת אירועי סיום 'דף היומי בהלכה' בשנת תשע"ה, כדי לאפשר לציבור להתעדכן בנוגע לפרטים השונים של המעמדים הצפויים. אולם בהמשך הפך הקו לאחד מצינורות המידע והתוכן האיכותיים, החשובים והפופולאריים ביותר הקיימים בציבור החרדי.

זה התחיל בשיעורים מוקלטים ב'דף היומי בהלכה' מפי מגיד השיעור הנודע הגאון רבי אריה זילברשטיין שליט"א, שהוזנו לקו בשתי גרסאות - ארוכה ומקוצרת; המשיך בשיעורי דף היומי בהלכה בשפות אידיש וצרפתית; לאחר

באותו ביקור היו דחיפות נוראיות, ומיד בסיום האסיפה זעק אלי הנהג: תיכנס מיד למכונית, ונכנסתי מיד יחד עם מרן, ואחרי שהתיישבנו, אומר רבי שמעון שיחי' למרן, כל כך פחדתי בגלל הדחיפות הנוראיות, ומרן מחייך... שואל ר' שמעון, האם ראש הישיבה לא פחד?

הגאון רבי משה יהודה שניידר שליט"א על גודל ההתחזקות באמונה ובהשגחה שראה אצל מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

הגאון רבי משה יהודה שניידר שליט"א

לארצות הברית היה מאושפז בבית החולים באמצע, ולאחר מכן המשיך במסע החיזוק (עם מעט קיצוצים), ובהיותו באחת הערים בישיבה הק' שם, הייתה התרגשות מופרזת שזכו שיבוא אליהם גם אחרי שהיה בבית החולים, וחשבו מתחילה שיתבטלו כל התכניות, ממילא היו שם דחיפות נוראיות, עד כדי כך שמיד בסיום האסיפה יצא מיד ידידנו רבי שמעון גליק שליט"א (שלקח על עצמו את האחריות לדאוג לשלומנו ובריאותו של מרן) עם מרן החוצה, וזעק אלי: תיכנס מיד למכונית, ונכנסתי ומיד הכניס את מרן והתחילו לנסוע. ואחרי שנתיישב מרן, אומר רבי שמעון שיחי' למרן, כל כך פחדתי בגלל הדחיפות הנוראיות, ומרן מחייך... שואל ר' שמעון, האם ראש הישיבה לא פחד? אומר מרן - לא! שואל ר' שמעון, למה, הרי הם דחפו כל כך חזק? אומר לו מרן, הרי הם התכוונו למצוה...

ובראותי את השלוה הנסוכה על פני מרן, הרגשתי שבעיקר לא היה חושש מחמת גודל בטחונו בהקב"ה, וכמו שאמר פעם בשיחה, שצריך האדם להרגיש כל החיים שלו, האיך שהקב"ה משגיח עליו, ולא הולך שום דבר בלי השגחה, וזה לא סתם שאדם הולך, ואדם ישן ואוכל, יחשוב שזה שום דבר, אלא זה הכל בהשגחה של הקב"ה, ואם ח"ו הקב"ה מסיר את ההשגחה, אין כלום, ויכול להיות ח"ו אסון, רק הקב"ה שומר כל הזמן. ובהמשך אמר: וצריך גם כן לדעת השגחה פרטית שהקב"ה שומר את האדם, להרגיש את זה "כל רגע ורגע", ולא מספיק פעם אחת, אלא צריך "לחדש" כל רגע ורגע, את הרגש הזה, שהקב"ה שומר בהשגחה פרטית על הבן אדם.

וממילא תמיד אם יחשוב האדם כל רגע ורגע שהוא תחת השגחה של הקב"ה, ממילא כל המעשים שלו כבר צריכים להיות אחרת, דבכל רגע מרגיש, "עכשיו אני עם הקב"ה, והקב"ה שומר אותי", והאיך אני יכול להמרות את פיו?! והרי הכל מה שקורה איתי זה הכל הקב"ה, אבל רגש הזה צריך לחדש, ולכן היה צריך לקרוא את זה בוקר וערב, עכ"ד. וכך היה חי בעצמו תמיד, ומה לו לפחד. הלוואי שנזכה להתחזק באמונה והשגחה פרטית, לחיות עם זה בבחינת צדיק באמונתו "יחיה", ונזכה לכל טוב.

אזכיר מה שהיה מביא מרן זצוק"ל, את דברי רבינו בחיי בפרשת השבוע, שאומר חידוש נפלא בקריעת ים סוף, שלא נקרע כל הים לפניהם בבת אחת, אלא לפני כל פסיעה ופסיעה היה נבקע קצת מהים, וממילא כשפסעו את הפסיעה הראשונה הם לא ראו עדיין האיך הם יעברו את כל הים, והיו בפחד האיך יוכלו להמשיך, וכך על כל פסיעה ופסיעה, והיו צריכים להתחזק מאד בביטחון שהקב"ה יבקע להם את המים לאורך כל הים. וזה דבר מופלא, שעשה הקב"ה כדי להשריש בלב כלל ישראל את מדת הביטחון, כמו שפותח רבינו בחיי, את דבריו, וז"ל: ודע כי כל עניני ישראל ומקריהם במדבר הכל היה ניסיון גמור, כדי שיגדלו נפשם השכלית במדרגות הביטחון שהוא שרש האמונה, כדי שיהיו ראויים לקבל התורה, ולסבה זו קרע להם את הים מדי עברם לתוכו ולא בבת אחת, עכ"ל.

ובדברו לפני אברכים יקרים, אמר מרן, כך הוא גם כן בכל הדורות, שבכדי שאדם יוכל לעלות במידה הראויה בתורה ויראת שמים, זה "בלתי אפשרי" בלי בטחון. ובאמת יש הרבה אנשים שמטרידה אותם המחשבה מה יהיה מחר, ומה יהיה בעוד שנה, ואפילו אחד שיש לו כעת מה לאכול, רק שהוא לא יודע מה יהיה לאחר זמן, הוא כבר מוטריד מה יהיה בעוד שנה ובעוד כמה שנים, ואדם שחי עם כאלו חשבונות הוא נשבר.

ובפרט בזמן האחרון שהוא זמן קשה, ובפרט לבני תורה יש קשיים גדולים מאד להתקיים, אם אדם יהיה טרוד עם דאגת המחר, הוא לא יוכל להשקיע את עצמו בתורה ויראה, ולא יוכל לגדול כמו שהוא ראוי להיות, ורק עם התחזקות בביטחון שהקב"ה לא יעזוב את מי שהולך בדרכיו ועמל בתורתו, יוכל להשקיע את כל מעיינו בתורה, כי ברגע שאין לו את דאגת המחר, אין לו דאגה מה יהיה בעוד חודש ובעוד שנה, הוא יכול לעבוד את עבודת ד' בלי הפרעות, וכלי שום דבר שיגרם לו עיכובים, ויזכה באמת לראות האיך שהקב"ה עוזר לו יום יום.

ופעם אחת הרגשתי בעצמותי את חוזק האמונה אצל מרן, כשבאחת נסיעותיו

מדוע נקראת הברכה 'מעין שלוש' אע"פ שיש בה מעין ארבע? ומדוע מברכים גם על 'העץ' עצמו, ולא מספיק שאומר "על פרי העץ"?

דינים וטעמים לברכת 'מעין שלוש'

הרב יהודה לב שליט"א מח"ס 'לב המועדים'

חתומת 'על הארץ ועל הגפן': אין לומר 'על הגפן ועל פרי הגפן' משום שכמו שבחתימה על חמשת מיני דגן ובחתימת הפירות אומרים "על הארץ" ומוסיפים "על המחיה" או "על הפירות", כך ביין חותמים "על הארץ" ומוסיפים "על הגפן", ויש שינוי בין יין לפירות, שבפירות מזכירים את הפרי בכללותו, ובין מזכירים את שם הפרי שמוציא יין (תלמידי רבינו יונה ברכות מד, א ד"ה וכן, ריטב"א שם ד"ה אלא).

"לאכול מפריה ולשבע מטובה"

בטור (רח) כתב כן בשם הסמ"ג (סימן קנא) ובה"ג "ויש אומרים שאין לאמרו משום שאין לחמוד הארץ בשביל פריה וטובה, אלא כדי לקיים את המצוות התלויות בה", וסיים שהרא"ש לא היה אומר.

הטעם שאנו אומרים זאת: כיון שקדושת הארץ משפיעה גם על הגידולים היונקים מאדמתה, וכשאנו אוכלים גידולים אלו אנו ניוונים מקדושתה וממילא כוונתנו היא שנוכה לאכול מפריה, כי על ידי זה נזכה להתקדש בקדושתה, וזה מה שאנו מבקשים בסיום הברכה: "ונברכך עליה בקדושה ובטהרה", דהיינו שעל ידי שנאכל מפריה נזכה לקדושה ולטהרה (ב"ח רח ד"ה וכתב בספר).

טעם אחר: "לאכול מפריה" הכוונה לפירות מעשר שני שנאכלים בירושלים [משום דקשה בנוסח הברכה שאומרים "ובנה ירושלים" .. ונאכל מפריה" והרי קי"ל (מרובה פב, ב) שאין נוטעים גינות בירושלים מפני קדושתה ואיך יתכן לאכול מפריה, אלא הכוונה היא לאכילת פירות מעשר שני, שנאכלים רק בירושלים ונחשבים לפירות ירושלים, כיון ששם מקום אכילתם]. ולפי זה מובן שהכוונה בברכה "לאכול מטובה" אין כוונתנו לחמוד את הארץ בשביל הפירות, אלא הכוונה לזכות בבניין ירושלים ולאכול מפירות מעשר שני בירושלים (משמר הלוויים סימן מד בשם מרן הגרי"ז, הגדה של פסח מבית לוי).

"ועל מזבחך ועל היכלך"

הטעם שמזכירים את המקדש והמזבח: לפי שדוד ושלמה תקנו ברכת 'רחם נא', דוד תיקן "על ישראל עמך ועל ירושלים עירך", ושלמה תיקן "על הבית הגדול והקדוש", א"כ בקשת המקדש הוא מעיקר תקנת הברכה, ולכן צריך לאמרו במעין שלוש (סידור צלותא דאברהם מעין שלוש ויעש אברהם).

ושמחנו \ וזכרנו ביום חג פלוני זה

הנוסח ברוב בסידורים הוא: "ושמחנו ביום חג פלוני" (טור רח, אבודרהם ברכת בורא מיני מזונות) ובב"י הביא בשם התשב"ץ דהנוסח הוא "וזכרנו לטובה ביום חג פלוני" (וכ"כ המג"א רח ס"ק יח משנ"ב שם ס"ק נח).

ביאור שינוי הנוסחאות, שנחלקו אם הזכרת מעין המאורע בברכת מעין שלוש היא כנגד הזכרת מעין המאורע שבברכת המזון, או דהזכרה במעין ג' היא כנגד הברכה שתקנו אחר "ובנה ירושלים" [למי ששכח להזכיר מעין שלוש], דברכה מעין שלוש נתקנה כנגד ברכות ולא כנגד הזכרה גרידא.

לפי' הטעם לנוסח "וזכרנו", לפי שבנוסח של "יעלה ויבוא" לא מובא כלל נוסח של שמחה, ונמצא דנוסח "ושמחנו" אינו תואם ליעלה ויבוא, ורק נוסח "וזכרנו לטובה" תואם לנוסח שאומרים "וזכרנו בו לטובה".

ביאור הטעם לשיטות שאומרים "ושמחנו": משום שהזכרה זו היא כנגד נוסח הברכה כששכח ולא אמר יעלה ויבוא [ולכן היא נאמרת אחר 'ובנה ירושלים'] ולא כנגד "יעלה ויבוא" כמו שיתבאר בהמשך, ובנוסח הברכה כששכח "יעלה ויבוא" אומרים "אשר נתן ימים טובים... לששון ולשמחה את יום חג פלוני הזה" הרי שמזכירים "שמחה". וא"ש נוסח הטור "ושמחנו ביום חג פלוני הזה" (הגרשז"א הליכות שלמה מועדים פסח, מנחת יצחק או"ח הלכות ברכות סימן רח).

סיום הברכה (שו"ע רח י')

האוכל מפירות א"י: חותם "על הארץ ועל פירותיה", ועל הגפן "על הארץ ופרי גפנה", והטעם: לפי שמשבח רח יתברך על שנתן לנו את הארץ שמוציאה אותן פירות (ברכות מד, א, משנ"ב רח ס"ק נג). והיכן אומר זאת - קודם שאומר

ברכה אחרונה - מעין שלוש

"א"ר יעקב בן אידי א"ר חנינא, כל שהוא מחמשת המינין בתחילה מברך עליו במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלוש אמר רבה בר מרי אריב"ל כל שהוא משבעת המינים בתחילה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלוש..." (ברכות מד, א).

על מה מברכים מעין שלוש

מברכים על חמשה מינים שהם: גפן תאנה רימון זית ודבש [דבש של תורה הוא תמר].

והטעם: מפני חשיבותם שנשתבחה בהם ארץ ישראל, דכתיב: "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה" וכו', קבעו להם ברכה חשובה בפני עצמם (ברכות מד, א, טור רח א). ואע"פ שז' מינים אלו גדלים גם בחו"ל, מ"מ בחו"ל לא נמצאים כל הז' מינים במדינה אחת משא"כ בא"י שנמצאים בה כל הז' מינים [לק"ט ח"ב נה]. מאכל מחמשת מיני דגן: מברך על מאכל שנעשה מאחד מחמשת מיני דגן - ואינו לחם, והטעם: לפי שהם ג"כ חשובים שנשתבחה בהם א"י [ואע"פ שבפסוק של שבעת המינים (דברים ח', ח') כתוב "חטיטה ושעורה" מבואר בגמרא (פסחים לה, א) שכוסמין הם ממין חטים ושבלת שועל ושיפון היא ממין שעורים], ועוד לפי שיש להם מעלה שעליהם יחיה האדם (טור רח א).

הטעם שנקראת 'ברכה מעין שלוש' לפי שהיא מעין ג' ברכות של ברכת המזון, "על המחיה" או הגפן או העץ כעין "ברכת הזן", "על ארץ חמדה" כעין ברכת "הארץ", "רחם" מעין ברכת "ובנה ירושלים", "כי אתה ה' טוב ומטיב" כעין ברכת "הטוב והמטיב" (טור רח ח).

הטעם שנקראת 'מעין שלוש' אע"פ שיש בה מעין ארבע: לפי שאין קוראים אותה אלא ע"ש ג' ברכות שמהתורה, וברכת הטוב והמטיב חכמים תיקנוה (רבינו יונה, טור רח ח).

ברכה זו מדאורייתא או מדרבנן

יש אומרים: דחייב ברכה זו היא מדאורייתא כברכת המזון מדכתיב (דברים ח', י'): "ואכלת ושבעת וברכת", ופסוק זה מוסב על כל שבעת המינים האמורים למעלה (פסוק ח'): "ארץ חטיטה ושעורה גפן וכו'" (ברכות מד, א, רשב"א כ"צד מברכים לה, א ד"ה הרי, רא"ש כ"צד מברכים סימן טז, משנ"ב רח ס"ק נ).

ויש אומרים: שאינו אלא מדרבנן, "וברכת" האמור בתורה אינו מוסב על הפסוק שלפניו אלא על הפסוק (דברים ח', ט'): "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם" (ברכות שם).

לדינא מי שאכל כדי שביעה מפרות או מתבשיל של ז' המינים, ונסתפק לו אם בירך אחרי, יאכל עוד מאותו המין שיעור כזית ויברך אחריו ויצא ידי הספק (משנ"ב רח ס"ק י).

בנוסח הברכה:

"על העץ ועל פרי העץ"

הטעם שמברכים גם על "העץ" עצמו, ולא מספיק שאומר "על פרי העץ" כמו בברכה שלפניה, ועוד שהרי אילן סרק הוא גם עץ, כיון שבפעם עצמו יש כוח הפרי תמיד, ולכן מוציא פירות תמיד בלי זריעה מחדש בכל שנה כמו ירקות ותבואה, וזו תועלת לאדם שא"צ לעבדו ולשמרו בכל עת כתבואת השדה, לכן תיקנו לברך על 'העץ' עצמו ביחוד מחמת מעלתו.

ובחתימה סגי שאמר "על הארץ ועל הפירות", שזה עיקר הברכה ואין להאריך בחתימה כ"כ (סידור צלותא דאברהם ברכה מעין ג ויעשה אברהם).

"על הגפן ופרי הגפן"

על היין הוא אומר "על הגפן ופרי הגפן", והטעם: כיון שקבעו ברכה ליין לפני השתיה משום חביבותו, הוא קובע גם לאחריו (תוס ברכות מד, א ד"ה על העץ).

"כי אתה ה' טוב ומיטיב".

פירות חו"ל חותם "על הארץ ועל הפירות" ועל יין מסיים "על הארץ ופרי הגפן" (שו"ע רח י), **והטעם:** לפי שלא יכול לומר ופירותיה כיון שאינם מפירות ארץ ישראל (ברכות שם, משנ"ב רח ס"ק נב). **אוכל בחו"ל פירות א"י** מסיים ג"כ "על פרותיה" (שו"ע רח י).

סיום הברכה: "ונודה לך על הארץ"

כשאוכל פירות מסיים "ועל הפירות", ועל היין מסיים "על הארץ ועל היין", **והטעם:** כדי שיהיה מעין החתימה סמוך לחתימה (טור רח ח).

חתימת הברכה

בדיניו: אכל פירות משבעת המינים, ואכל מיני מזונות ושתה יין יכלול הכל בברכה אחת ויקדים קודם "על המחיה" ואחר כך "על הגפן" ולבסוף "על פרותיה" (טוש"ע רח יב).

הטעם שמקדים 'מזונות', לפי שברכת 'מזונות' היא חשובה ומבוארת, וגם קודמת בפסוקים, ואחר כך יין לפי שיש לו גם ברכה פרטית (משנ"ב רח ס"ק ס). הטעם שאינו נחשב מסיים בשתיים "על הארץ ועל פירותיה" וקי"ל שאין חותמים בשתיים: לפי שמשבח את ה' על שנתן לנו את הארץ שמוציאה את המחיה והפירות (טור רח יב, משנ"ב שם ס"ק נג).

הטעם שברכה אחרונה חותמים בב' מינים, וברכה ראשונה אין מברכים על שני מינים: לפי שברכה ראשונה מחמת קיצורה נחשבת כחתימה, ואין חותמים בשתיים, ועוד שאם עושים כן יהיה הפסק בין הברכה לטעימה, אבל בברכה אחרונה לא שייך הפסק, ואף שיכול לטעום משניהם יחד [ולא יהיה הפסק] מ"מ

תקנת חכמים שיתחלקו בברכה (חזו"א או"ח סימן לד ס"ק ז).

"כי אתה ה' טוב ומיטיב ונודה לך על הארץ"

הטעם שמסיים "על הארץ" ולא מסיים "על האדמה" [כברכת הירקות 'בורא פרי האדמה'], משום ד'אדמה' משמע על הקרקע ו'ארץ' משמע ארץ ישראל, ובברכת מעין שלוש מדברים על א"י ולכן מסיימים "על הארץ" (ערוה"ש רג א).

בדיניו: שכח ולא הזכיר ארץ בדיעבד יצא (משנ"ב רח ס"ק נא).

הטעם שאין חותמים "ועל ירושלים": כיון שאין חותמים בשתיים (חזו"א לד ס"ק יח).

"על המחיה ועל הכלכלה": במשנ"ב ובשעה"צ (רח ס"ק י, ב"י רח) לא מובא שאומרים "ועל הכלכלה", והטעם: לפי שאין חותמים בשתיים (חיי אדם כלל נ אות ג). וכן מובא שהחזו"א לא היה מסיים "ועל הכלכלה" (אורחות רבינו או"ח ח"ב צב, דינים והנהגות להחזו"א).

ויש אומרים: שמסיימים על הכלכלה (רשב"א ברכות מד, א ד"ה רב חסדא, טור רח, האגור סימן רעה, קשו"ע נא ח). והטעם שאינו נחשב כמסיים בשתיים: כי 'מחיה' ו'כלכלה' ענין אחד הוא (רבי יוסף שאול נאטנזון בהגהתיו).

עצה לצאת ידי ב' השיטות: בכדי לצאת ידי שתי השיטות יש שאומרים: "על המחיה ועל הכלכלה מחלוקת", ויש אומרים בשונה "ועל הכלכלה יש דעות שלא לומר" (מנהג ישראל תורה ר"ח ב).

ומובא באורחות רבינו, שאחד חתם לפני החזו"א בהאי לישנא "ועל הכלכלה לא צריך לומר", ואמר לו אם לא צריך לומר למה אתה אומר? (או"ח ח"ב צב) יש שאומרים שאין לומר כן, דא"כ הווי הפסק לאמן שעל הברכה (תרד סו"ס לז).

פעם הגיע זמר מסוג זה לבית דין של מעלה, כשנשאל למה היה שר כמו גוי, ענה שכוונתו הייתה להחזיר יהודים לצור מחצבתם ובעצם הוא התעסק כל החיים בהחזרה בתשובה

איש החינוך הרב פנחס ברייער שליט"א שקרוב לתחום הלחן והשירה מקדיש כמה מילים לתופעה שיש לשים עליה את הדעת

אז יִשִּׁיר מִשָּׁה (שמות טו' א')

ישנה לאחרונה טענה מצד כל אותם זמרים, שהם מונעים כביכול מהנוער היסחפות אחר הרחוב וכך הם כאילו נותנים לנו את זה ב'הכשר', כך שבעצם הם אלו המצילים את הנוער. כל מחנך יודע שהאמת הפוכה לגמרי. אותם נערים שנחשפו לשירים רחוביים מהר מאד מחפשים את המקור ולא את החיקויים. למה לשמוע את התלמידים כשאפשר לשמוע זאת ישירות מה'רב' רח"ל, זו עובדה שאי אפשר להתווכח עמה. שמעתי גם בשם אחד מגדולי הדור, ששאל את אחד הזמרים למה הוא שר שירים זולים? הלא ענה שהוא מרגיש שבזה הוא מקרב יהודים ליהדות, כי על-ידי השירים הם מתחברים אליו וכו'.

ענה לו אותו גדול בסיפור: פעם הגיע זמר מסוג זה לבית דין של מעלה, כשנשאל למה היה שר כמו גוי, ענה שכוונתו הייתה להחזיר יהודים לצור מחצבתם ובעצם הוא התעסק כל החיים בהחזרה בתשובה. ענו לו: שיישב עם כסא ליד גן עדן ובעל התשובה הראשון שיכנס ויצהיר שחזר בתשובה בזכות שירתו יכניסו עמו לגן עדן.

סיים אותו גדול: הלה עדיין מחכה לבעלי התשובה שלו... למעשה: כמו שברור לנו שעלינו לשמור על מה שהילדים מכנסים לפה, ועלינו לשים לב מהם הדיבורים שהם מוצאים מהפה, כמו שנבדוק מי החברים שלהם ועם מי הם מסתובבים, כך עלינו לשמור מה הם שומעים ומה הם השירים המדברים לנשמתם.

ולסיום נימה אישית, כמי שקרוב לתחום, אקדיש כמה מילים לתופעה שיש לשים עליה את הדעת. הכישרון להלחין ולשיר הינה מתנת שמים נטו, אין כאן לא חכמה ולא זקנה, לא עבודה ולא שום דבר מיוחד המצדיק הערכה וההערכה. זו מתנה שצריך לזכות להשתמש בה כמו שצריך. לאחרונה פשה גם במחננו הערכה עיוורת למלחינים וזמרים, הם זוכים לראיונות בעיתונות מתחשבים בדעתם גם בתחומים נוספים, יש הרבה צעירים (ריקניים) העוקבים אחר תנעותיהם ורצים אחריהם זה הפך להיות ערך נוסף, וחבל! חייבים לזכור שזמר או מלחין זכו בסך הכל בכישרון, הוא לא בהכרח אדם יותר מיוחד מכל אדם אחר, ואת הערכה כדאי לשמור לאנשים מיוחדים באמת, אנשים שעבדו על עצמם, אנשים גדולים בתורה וביראה, אותם יש להעריך ולהעריך חשוב להעביר מסר זה לילדינו בכל הזדמנות.

אצלנו בבית, אבי שיחיה מלחין חצר הקודש בעלזא, מלחין בחסד ששמו חתום על הרבה מהיצירות החסידיות האותנטיות, לחנים עם טעם של פעם, ידענו תמיד ששום לחן ושום שיר לא מוערך בבית יותר מהתקדמות בלימוד ובעבודת המידות, בכל שנות לימודינו בישיבה ידענו שהחזקת מיקרופון תהיה כמוקצה ממש, ידענו שאלו השנים שיש להשקיע בתכלס' ובאמת. כמה מצער לראות לפעמים הורים המגלים לפתע כשרון מוזיקלי אצל ילדם ומאותו רגע הם משדרים לו שוב ושוב עד כמה זה חשוב ומיוחד, הורים כאלו הורסים לילד את ההסתכלות האמיתית על החיים, עושים מעיקר טפל ומטפל עיקר, והסוף ידוע לכולנו מה נשאר מכל אותם 'ילדי פלא', הפלא נגמר והילד נשאר, וחבל... רבותי פרופורציה בבקשה...

(גיליון 'במה' מס' 26)

ביהדות ניתן מקום של כבוד לשירה בכל סעודת מצווה - חתונה, סעודות שבת ויו"ט, סיום מסכת, ברית ובר מצווה. אף בתפילות ייחדו מקום מיוחד לחלקים בו אין אנו מסתפקים רק במילות התפילה והם יהיו תמיד מלווים בנעימות קודש. גדולי הדורות, אלו שכל רגע היה מדוד ושקול, הקדישו מזמנם והלחינו לחנים מעוררים לדורות הבאים. די אם נזכיר חלק מהם: בעל התניא, אשר הלחין עשרה לחנים המושרים עד היום בכל תפוצות ישראל, בעל ה'ברכת שמואל' ועוד ועוד. לשירה כח עצום. השירה מדברת ישר לנשמה היא פורצת חומות וחוצה גבולות, האדם הקשוח ביותר יתרגש לשמע נעימה מרטיטה, לעומת זאת גם אדם עצוב מדוכךך ושוב, יפתח במחול כשישמע שיר עליז ושמח. זהו כוח ייחודי לשירה, אין שום דבר גשמי היכול להניע משהו בנשמה כמו שירה. מעולם לא ראינו אדם שהתרגש עד דמעות מאכילת סטייק משובח. גם לא חווינו אדם עצוב שהתחיל לשמוח אחר שינה ארוכה, רק לשירה יש את הכח הנפלא הזה להשפיע על הנפש ובאופן מיידי.

אנחנו יכולים להגיע לחתונה טרודים, עייפים ומרוטים ופתאום אנחנו מוצאים את עצמינו מסתחררים במעגלים ושמיים, מנותקים מכל מה שהיה ויהיה, ולהיפך, ביכולתנו לעבור לעולם אחר מיד כשנשמע שירי התעוררות ורגש.

ידוע לכולנו, "זה לעומת זה ברא אלוקים" - כל דבר שבקדושה יש לו גם צד שכנגד, ואם אנו רואים שלשירה ישנה השפעה עצומה כל כך על הנפש, כמה עלינו להקפיד ולהיזהר מה אנו שומעים ומה ילדינו שומעים!

שיר שמקורו בקדושה, שיר האומר כבוד, לחן שמרגישים עליו שהולחן על-ידי אדם ירא שמים, לחן כזה יעורר בוודאי לעבודת ד', כפי שאנו רואים במציאות. לעומת זאת, לחן שהולחן על-ידי אדם ריקני, אדם שלא הייתה מרשה לבנך יקירך להימצא בד' אמותיו, איך תיתן שהוא ידבר לנשמתו של בנך? איך למען ד', איך?!... מי מדבר על האופנה החדשה של 'ג'ור' לחנים חילוניים, או גויים. לוקחים לחן רחובי, מדביקים עליו מילות קודש כ'טובל ושרץ בידו', וכבר הוא מושמע בחתונות יהודיות כשירות כשבחורי ישראל רוקדים ו'מתפרקים' לצליליו. אם השירה מדברת לנפש, אזי שירים זולים אלו מדברים ללב. אנו בעצם מקשיבים לכל אותם מלחינים ריקניים וזולים, האם היינו מוכנים לנהל שיחה מלב אל לב עם אותם פוחזים וריקים? למה ניתן אם כן שידברו אלינו בצורה עקיפה ישירות לליבות בנינו ובנותינו?!

ישנו מדד ברור לראות אם השיר קדוש, או להיפך, גם ללא ידיעת שם המלחין. נשים לב לתנועתיות בשמיעת השיר ובסגנון הריקוד. בשיר קדוש גם כשהשמחה פורצת גבולות הרגשות הומים בקדושה. כששרים 'כי הרבית' ו'עד הנה' מתחברים ומתעוררים, לעומת זאת כל אותם שירי זבל, מיד כשהתזמורת פוצחת כבר נראה תנועות רחוביות זולות ותחושת ריקנות והתפרקות באוויר. מי שרק יהיה כנה עם עצמו יודה בעובדה.

מובא מצדיקים, שהרהורי תשובה בזמן סעודות השבת בשבתות השובבי"ם, גבוהים יותר מהרהורי תשובה בשעת התפילה

עיקר תיקון השובבי"ם - בשבת

ביסוד ושורש העבודה (שער העליון פ"ה) הובא בשם הזוה"ק, שמי שעושה קידוש בחדוה וברעותא דליבא מכפרין לו על כל חובותיו. וההסבר הוא, שהרי ידוע שבשעת קידוש צריך להרהר בתשובה כדי שלא נחשב לעדים פסולים, ולכן מתכפרים העוונות.

(מתוך שיחת הגה"צ רבי שמואל אהרן לידר זצ"ל; הרב יעקב הייזלר 'המבשר תורני')

מובא בספה"ק שיעקר תיקון שובבי"ם הוא בשבת. ע"כ צריך מאוד להיזהר להתנהג כראוי בקדושה בשבתות אלו, אשר הוא תיקון גדול לחטאים. וכן מובא מצדיקים, שהרהורי תשובה בזמן סעודות השבת בשבתות אלו, גבוהים יותר מהרהורי תשובה בשעת התפילה. צדיקים אף פירשו מה שאומרים בזמירות שבת "מעבור דרך וגבולים", היינו, שאם עבר האדם על דרך התורה חלילה, אז יוכל לתקנו ע"י "לאכול ולשתות בהלולים", והיינו בסעודת שבתות הללו.

הסיפור היומי

לא חלפו עשרים וארבע שעות, ובתפילת שחרית של שבת קרס לפתע מאזור גדול מהתקרה, ממש על המקום שבו ישב האברך עד לפני יומיים...

ויתר על מקומו והציל את חייו - מעשה שסיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א

בעניין הווייתו, ואף חיזק בכך את כל בני משפחתו. הוא ראה במקרה שהתגלע לפניו נסיון מן השמים, לראות האם יעמוד בכך, ולמרות שהנסיון לא היה קל עבורו בלשון המעטה, החליט לעשות את הבלתי ייאמן ולוותר על מקומו. לפליאת כל המתפללים הוא הודיע לטוען, שמהיום והלאה המקום הזה שלו, והוא - האברך - עבר למקום אחר בבית הכנסת.

לא חולפות עשרים וארבע שעות. בתפילת שחרית של שבת קרס לפתע מאזור גדול תלוי, שנמצא כבר שנים רבות בבית הכנסת, ונפל ממש על המקום שבו ישב האברך עד לפני יומיים. התקרה בבית כנסת זה היא גבוהה, והמאזור נפל על השולחן והתרסק לחתיכות.

נס גדול היה שם, ש'הטוען' ההוא, שהיה צריך לשבת במקום, לא הגיע לאותה תפילה, ודווקא האברך שלנו - המקפיד להגיע לכל תפילה, היה בבית הכנסת, וישב במקום שהוקצה לו לאחר שויתר על מקומו הראשון. לא קשה לתאר מה היה מתרחש אילו לא היה מוותר והיה נשאר לשבת על מקומו זה.

(מעובד מתוך 'קול ברמה', התפרסם ב'שואל ומשיב בהלכה')

אברך אחד המתגורר בבורו פארק ומתפלל באחד מבתי המדרשות הגדולים, ומזה כחמש עשרה שנים יושב במקום קבוע, הממוקם בסמוך מאוד לכסאו של רב בית המדרש. האברך שואב מכך תועלת מרובה, כיון שגם הוא וגם ילדיו הקטנים לומדים מהנהגותיו המופלאות של הרב, המחונן בכל מידה נכונה.

ביום מן הימים מגיע לפתע אחד המתפללים וטוען שהמקום בו יושב האברך, שייך לו... "בתחילה הייתי מופתע כל כך, שלא האמנתי למשמע אוזניי", מספר האברך. "המקום שלי שייך למישהו אחר?! מהיכן הוא המציא את הבדיה הזו?!" אבל המתפלל ההוא המשיך לטוען ולהתעקש על מקומו ואמר, שלפני חמש עשרה שנים ביצעו הרחבה במבנה בית הכנסת, ועד אז הוא ישב במקום ההוא, "ואתה באת לכאן רק לאחר ההרחבה, ולכן המקום שייך לי!"

מפני שהטענה היתה חסרת הגיון ומשוללת מציאות, אף אחד אפילו לא טרח לשאול אותו: "איפה היית במשך כל השנים שעברו מאז, ולמה נזכרת רק עכשיו לבוא ולדרוש את המגיע לך?" האברך עצמו היה יכול להיפטר ממנו בקלות, ולדחות את טענותיו בקש, כי דבריו היו נשמעים לא הגיוניים בעליל.

אבל, האברך, שישב על המקום מול הרב, קיבל על עצמו, לאחר פטירתו של מרן ראש הישיבה הגאון הגדול הרב אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל, להתחזק

להפתעת רבני הישיבה השיב מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל: "אם הבחור שר זמירות שבת, הרי שעדיין יש בו לחלוחית של קדושה ורוחניות, ויש לו תקווה"

'אז ישיר' - על כוהן וסגולתן של זמירות השבת | לרגל שבת שירה

"אז ישיר משה" (שמות ט"ו, א')

מעשה בבחור מבית ומשפחה של יראים ושלמים, שבתחילת דרכו למד בישיבות מצוינות אך במשך הזמן התדרדר ברוחניות ולבסוף נכנס ללמוד בישיבה לבחורים מסוגו. אך גם כאן עדיין לא היתה רוחניותו יציבה... באו רבני הישיבה לשאול את פי רבנו כדת מה לעשות בבחור זה.

להפתעתם שאלם רבנו: "האם הבחור שר זמירות שבת?" - וביאר להם פשר שאלתו: "אם הוא שר זמירות שבת, הרי שעדיין יש בו לחלוחית של קדושה ורוחניות, ואם כך, יש לו תקווה".

ובאותו מעמד הדריך רבנו את רבני הישיבה כיצד לרומם את הבחורים, למשוך ולקשור את לבם לאביהם שבשמים באמצעות זמירות השבת: "על הר"מ בישיבה לשבת עם התלמידים, לפתוח את הזמירות לשבת קודש, ללמוד עמהם לבאר ולפרש באוזניהם את הפיוט רווי הכיסופין 'לבי ובשרי ירננו לקל חי' שחיבר רבנו אברהם אבן עזרא, ולומר להם שכשהם שרים כאן, הרי שבעולמות העליונים שרים המלאכים והשרפים יחד עמהם".

סוף דבר: בהוראת רבנו הותירו את הבחור בישיבה, כשרבני הישיבה תומכים בו ומנתבים את דרכו, עד ששב ועלה על דרך המלך, וכיום הוא אברך נפלא השקוד על התורה.

(ע"פ דובב שפתיים)

חשיבות מרובה היה מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל מייחס לזמירות השבת, לסגולתן העילאית, לקנייני הרוח שאפשר לקנות מהן ולצידה הרוחנית שהם מעניקים למשך השבוע כולו, וכפי שאמר: "אם שמים לב למילים ולתוכן של זמירות השבת, אפשר להתרומם מהמילים עצמן".

כשהיו סמוכים על שולחנו יודעי נגן היה מבקשם ומעודדם להרבות בשירה, כשהוא מתלווה אליהם בזמזום חרישי ובתנועות ידים שהביעו את רגשותיו העולים על גדותיהם. היה מעודד לפרש את משמעות הזמירות לבני הבית, כדי שיבינו את תוכן הזמירות ויתרוממו גם הם. והיה אומר: "יש בזמירות ביטויים שממש עושים חיבור בין העולמות, העולם הזה והעולם הבא", וכששרים את הזמירות מתוך הבנה מרגישים מסוככים בקדושה וטהרה".

בסעודה שלישיית, כשאפולולית שררה בחדר - שהרי לא השתמש בחשמל, ומנורות ה'לוקס' כבר כבו אמש - היתה התרגשותו בעת זמירות השבת עולה על גדותיה, ודמעות טהורות זולגות מעיניו בחסות החשכה. שירי הרגש והשתפכות הנפש המושרים באותה סעודה, כמו 'דיד נפש', העלוהו - ואת המסובין עמו - לפסגות רוממות. ופעם התבטא באזני אחד מבניו: "בזמן ששרים את הניגונים הללו, אני יכול לחשוב על כל העניינים השייכים לעבודת ה'..."

יהלומים מגדולי ישראל

"מאה וחמישים מלכים יש שם! מפרעה הראשון ועד ג'ורג' החמישי... כולם נראים כאילו הם חיים, עם לחיים אדומות..."

הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל מספר מה למד מהביקור במוזיאון השעווה

"זאת למה? מפני שהם עשויים שעווה!... האדם הנכנס שואל ולא מקבל תשובה, משתומם ומביט, ואז... מגלה את הסוד ומחייך... העמידום שם לשמח את הנכנסים..."

המשיך רבי שלום וטווה את הלקח שנלמד מאותו ביקור: היצר הרע נדמה לנו כמלך גדול, הוא מציב בפנינו את חייליו ומבצריו, את פיתוי הרבים, ולפעמים אנו חוששים ממנו, פוחדים להילחם עמו. אבל לו נשכיל, נבין שכל מבצריו ונשקו, חומותיו וכוחותיו, אינם אלא "שוטרים משעווה", בובות דמיוניות שרק "נראות" אמיתיות. זה רק נראה מושך ומגרה, אבל האמת היא שהכל אינו אלא דמיון. כשאדם רק מתעצם בקדושה, הוא רואה את כל חומותיו הדמיוניים של היצר הרע, נופלים אל ההתרסקות.

(מתוך מאמרו של הרב יקותיאל יהודה גנזל ב'המבשר תורני')

שח הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל: "בהיותי פעם באנגליה, עברתי בדרכי על פני מוזיאון השעווה. מלווי סיפרו לי שקיימים בתוכו דמויות מלכים רבים העשויות משעווה. כל מלך ומלך על כיסא מלכותו, חרבו על ירכו וכתרו על ראשו ומראהו גיבור וחזק, אף כמה חיילים לצדו... מאה וחמישים מלכים! מפרעה הראשון ועד ג'ורג' החמישי... כולם נראים כאילו הם חיים, עם לחיים אדומות... קשה להבחין שמדובר בדמות שעווה בלבד.

"התיישבתי בדעתי, שמכיוון שצריך אני להגיד דרשות, אכנס לראות, אולי יזמן ה' דבר מה בפי. כשנכנסתי, הבחנתי בדבר מעניין: בכניסה לאולם עומדים שני שוטרים לשמור בפתח ולהדריך את הבאים. לבושים הם במדים אנגליים וכלי נשק בידם. מרחוק הבחנתי שהנכנסים פונים אליהם ביראה ובכל הכבוד הראוי ושואלים 'אנה הולכים?' ולמרבה הפלא, השוטרים לא מתייחסים אליהם בכלל. מאומה.

אף אחד משומעי השיעור של הגרב"צ פלמן זצ"ל לא חשד בפליטת-הפה התמימה שלו. אבל החברותא שמע, וחושיו נדרכו... הוא ערך תחקיר קצר שהוביל לתגלית מפעימה

לדגל היארצייט של הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל החל ביום שישי י"ב בשבט, מעשה מיוחד מתוך הספר הנפלא לדמותו העומד לראות אור בקרוב, בראש חודש אדר ב' בעז"ה

להאכיל את הילדים (כי למרות שקיעותו בלימוד תורה הקפיד תמיד לסייע!). ואז: "אבא, אולי תשב לאכול ארוחת צהרים?" - הייתה הרבנית מציעה, או שאחד הילדים אמר לאבא: "אמא הכינה על השולחן". ואבא נענע בראשו כמסכים, וניגש לשולחן להחיות את נפשו. אבל לבקש מנת אוכל? הילדים היו רגילים לכך, ולא רק בני הבית. האברכים כולל שם כיהן שנים רבות, סיפרו כי מעולם! לא ביקש ספר או כוס תה, או כל בקשה שיביאו לו. גם בתקופה האחרונה שהיה כבר חלש מאד, וההליכה הייתה קשה, התחיל תמיד לקום בעצמו ואפילו הספיק לפעמים ללכת כמה פסיעות לעבר ארון הספרים או לכיוון המטבח להכין לעצמו כוס שתיה, מיד מיהרו לעברו ושאלו לחפצו ורצונו, ואז הוא הסכים ואמר מה להגיש לו, כרצונו. הפלא היה, כי לא הייתה לו "הנהגה" כזו, "מנהג" כזה או אחר. חלילה, מי אני מה אני. אין לי מנהגים, אין לי הנהגות. החיים פשוט התנהלו בסתר ובטבעיות. עד שגם הילדים לא הבחינו בשעתו שאולי זו הנהגה מתוכננת ומחושבת. בשקט, בהעלם, ללא אומר בלי נשמע קולם התרחק ונמנע מבקשת דברים גשמיים. מעידים הסובבים - "כוס קפה, ארוחת צהרים, ארוחת ערב, האם אפשר לגהץ חולצה" - דבר טבעי שבעל הבית יהודי מבקש מרעייתו, מבנו או מבתו - "אולי מישהו יכין לי כוס קפה, יביא לי כוס מים" - כל זה לא הזכיר הגרב"צ. ואם הדברים היו נכונים, במהלך כל החיים שלו, בצעירותו ואח"כ בימי הביניים, הנה גם בהיותו בן שבעים שנה ויותר נשאר איתן ולא ביקש מה שכל יהודי מבוגר חייב לכאורה לבקש: "אולי תסייע לי לקום מהכסא, שמא תוכל להגיש לי כוס מים פושרים, אינני חש בטוב". לא ביקש. איזה אבא לא מבקש בנימה כזו או אחרת - "פנו דרך, בני חביבי, לאבא שלכם, אביכם הדגול, הזקוק כרגע למנוחה, לאכילה, לשינה ולרחיצה". אבל הוא לא ביקש. פלא.

'עוגת דבש' הוא כן ידע לבקש...

אבל עניני מצוות ידע היטב לבקש כשנזקק להם. לדוגמא, כאשר גברה עליו חולשתו והוא שכב שעות רבות בחדר הפנימי, וגם הרבנית ע"ה הייתה חלשה וחולה אחרי ניתוח, לפתע ר' בן ציון לא חסך במילים וביקש מבנו שליט"א שיסדר שיהיה להם מהפעמון החיצוני בדלת הראשית חוט חשמל וצלצול שיגיע גם לחדר הפנימי היכן שהוא שוכב. הוא התעניין האם זה דבר מורכב וקשה, והבן השיב: "אין בעיה למשוך חוט ולסדר את הענין, אבל מדוע יש צורך בכך, והרי קשה לאבא לקום לצלצולי מבקרים למיניהם?".

התשובה שקיבל: "כיון שגם אני וגם אמא מוגבלים כעת, וזמנים ממושכים שאנחנו נמצאים בחדר הפנימי, חוששני שמא יגיע איש עני ואביון לאסוף כסף, ולא אשמע שדופקים או מצלצלים, ונאמר בגמ' בבא בתרא דף ז', כי אליהו הנביא היה רגיל לבוא לפקוד את אחד החסידים, והנה אותו חסיד בנה 'בית שער' לחצר שלו שמחמת כן גם כשהעניים היו צועקים מאחורי הדלת של החצר בעל הבית שבפנים לא שמע, ולכן אליהו הנביא הפסיק לבוא אצלו. הרי שצריך לשמוע את הדפיקה של העני, ובכך שאני בחדר הפנימי אינני שומע את הדפיקה בדלת. הבן שליט"א תמה ושאל: אבל גם אם אבא ישמע, סוף כל סוף אבא לא יכול לקום לפתוח את הדלת?!" "ראשית כל, עלי לשמוע. ולפעמים קורה שאני יכול לפתוח את הדלת, ואפתח, ואם לא, אז אני באמת אנוס ולא יכול. אבל צריך לשמוע שיש עני מאחורי הדלת" - הייתה התשובה.

הגבאים בבית הכנסת 'נחלת משה' מספרים: מידי שבוע הרב עלה לתורה שלישי, וביום ראשון שלמחרת שילם בקביעות את הסכום הקבוע "בעבור שיתן". ועל דבר זה היה מטריח לפעמים את הבן להביא את הכסף לגבאים, כי יש בכך צורך מצוה - חלילה לא לשכוח ולחטוא בנדרים ונדבות. דברים חשובים כאלו וכיוצא בהן, ביקש מהילדים, כי דומה הדבר לעוגת הדבש של רבי זלמן מוולאז'ין...

(הובא בגיליון שלמים מציון)

הכל החל לפני שבע שנים. השיעור של הגרב"צ פלמן זצ"ל התחיל ככל השיעורים - בהתלהבות. בתוך הדברים הגיע ר' בן ציון בדרך אגב לנושא תורני מוסרי, ואח"כ סיפר עובדה ואמר, כי מנהגו של הגאון המופלא רבי זלמל'ה מוולאז'ין היה, שלא לבקש מפורש בפה את צורכי הגוף, רק ברמז או בהערה מדברי תורה. לדוגמא, אם הגיע הזמן של האוכל היה משנן את מאמר חז"ל במדרש "אמר ר' יוסי, כתיב ויהי אדם לנפש חיה - נשמה שנתתי בך החיה אותה". וכך הבינו בני הבית כי הוא מעוניין לאכול וערכו את השולחן. וכאשר הגבאי שמע כי הוא לומד את הדרוש על הפסוק 'הנה טוב מאד - זו שינה', ידע כי הגאון מעוניין לישון ומיד הציע לפניו את המיטה. עד כאן חלקו הראשון של הסיפור.

והנה - המשך ר' בן ציון וסיפר - כאשר סיפרו לרבי ישראל משקלוב על מנהגו הנ"ל של רבי זלמל'ה, דחה מיד את הדבר ואמר: יש לכם טעות. אני מעיד כי לפני כמה שנים ר' זלמן ביקש ממני בהלוואה שתי פרוטות כדי לקנות עוגה לאכול, ביקש מפורשות ולא ברמז את צרכי הגוף...

אחיו של רבי זלמל'ה - רבי בנימין מוולאז'ין, ששמע את ההערה, שאל את רבי ישראל משקלוב: "האם הוא ביקש סתם עוגה, או עוגת דבש?".... התשובה הייתה: "הוא ביקש שתי פרוטות לעוגת דבש".

חיך רבי בנימין: אם כן, הערתך אינה הערה, ואין סתירה בין הדברים. כי אמא שלנו ציוותה על אחי הגאון השקדן רבי זלמן, כי כל יום, שעתים לפני ארוחת צהרים שיאכל עוגת דבש, לחזק את ליבו, ואכילה זו נחשבה אצלו למצווה דאורייתא, ואכן לפני שאכל את העוגה שינן לעצמו הלכות כיבוד אב ואם. ואם כן שני המספרים דוברים דברי צדק: מנהגו שלא לבקש מפורש עניני הגוף, נכון, וגם אמת שביקש לקנות עוגת דבש.

המשך ר' בן ציון וסיים: "אני חושב, שגם היום בדורנו יש אנשים שנוהגים כך, עד היום הזה, שלא מבקשים צורכי הגוף".

נקל היה לשער כי כוונתו היתה לאנשים בדורנו כמו מרן הרב קנייבסקי שליט"א או מרן הרב שטיינמן זצוק"ל וכדומה. ומניין לר' בן ציון מנהגיו בקודש של הרב שטיינמן? כי כידוע ליודעים, במחיצתו של ר' בן ציון פלמן, הרב שטיינמן היה פותח לפעמים את סגור ליבו ואת הנהגותיו, ומתייעץ עמו עליהן בעיקר אליבא דהלכתא, ושניהם בסוד שיח יהלכו. לכן, אולי התכוון עליו.

החברותא מתחיל לחשוד...

השיעור המשך מפי ר' בן ציון בנושא שהתחיל בו, כאשר הכל מקשיבים להמשך השיעור, חוץ מהחברותא של ר' בן ציון, שלא היה מסוגל להמשיך להקשיב. מדוע? הוא נדהם מעוצמת המשפט שהוזכר קודם לכן: "אני חושב, שגם היום בדורנו יש אנשים שנוהגים כך". כי היה בדוק ומקובל אצלו מימים ימימה, שכאשר רב"צ מתבטא "יש אנשים גדולים" הכוונה לאחד מגדולי ישראל, אבל אם מתבטא "יש אנשים", גם הוא עצמו נחשד על כך, רק שהוא מסתתר ומתנסח: יש אנשים, יש הנהגים וכדומה...

מיד אחרי השיעור צירף אליו ב' מבניו של ר' בן ציון, והם ערכו חשבון האם מי מהם זוכר שאבא ביקש צרכי הגוף מאמא או מאחד הילדים. לאחר כחצי שעה של הרהורים, בה ניסו להיזכר ולחשוב מחשבות, העלו חרס בידם. אכן, לכאורה לא יפקד ולא יזכר - בקשה על צרכי הגוף. רק, שמא הם היו רגילים שאבא לא מבקש כלום כיון שלא חסר לו כלום, ועתה הם מתחילים לחשוב יחד עם החברותא - שזו הנהגה עם כוונה נוספת, בכוונה תחילה: לא לבקש בענייני הגוף.

חקירה ותגלית מדהימה

הם שיחזרו לעצמם את סדר יומו מאז. וכך היה סדר יומו בילדותם: בחמש וחצי לפנות בוקר קם ללמוד תורה. לפני השעה שבע, יצא להתפלל, אח"כ שב וטעם משהו ואכל ארוחת בוקר, ומשם לתוך סדר א' ברציפות עד מנחה. אבא שב מהכולל בשעות הצהריים. נכנס לבית. "שלום וברכה". ניגש מיד לסייע

”החפץ להירפא ממחלתו ילמד בעיון סימן אחד מהספר ‘נודע ביהודה’”

סגולה שמסר מרן הגרי”ש אלישיב זצ”ל

את רוחו ויתן לו עצה כיצד לזכות בחיים.
”הסטייפלער אכן בירך את החולה, והציע לו ללמוד בקביעות את אחד הפוסקים.
’אם תעשה כך, ואף תנסה ליישב את הקושיות שהקשו עליו, הרי שהוא ישמש
לך כמליץ יושר בשמים’, אמר לו מרן זצ”ל.”

(ספר סגולות רבותינו)

בספר ‘טובך יביעו’ מהגר”י זילברשטיין שליט”א (חלק א עמוד רמה) הובא מה
שמסר לו חמיו מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ”ל, מה שאמר בזמנו הגאון
רבי מת’ס דיויד זצ”ל, שקבלה בידו סגולה לרפואה - שחולה החפץ להירפא
ממחלתו ילמד בעיון סימן אחד מהספר ‘נודע ביהודה’.
עוד כתב הגר”י זילברשטיין שם (עמוד רמט): ”נכנסתי פעם אל מרן הסטייפלער
זצ”ל עם בחור חולה מאוד שהיה במצב חמור, כדי שהגאון יברך אותו, יעודד

"דרושות תרומות לבנין בית המקדש" לפרטים ומידע הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

היום מתחיל המחזור השני [לשנת תשע"ט] של הלימוד היומי ב'חפץ חיים'

כאילו נחרב בימיו", ובספר 'שמירת הלשון' (ח"ב פ"ז) ביאר בטעם הדבר, שאותם העוונות שגרמו אז להחריבו, בכוחם לגרום גם עתה שלא ייבנה. ומוסיף שם ה'חפץ חיים', שאם כן, בוודאי מן האמת והצדק מחויבין אנו להתחזק בכל כוחנו לתקן חטא זה של לשון הרע, שבעבורו נחרב בית המקדש, כדי שנוכל לבנינו; ובוודאי שאם היתה רשות לכל אחד לתת מכספו לבנין בית המקדש, כמה רב חפצו היה בזה, והיום שאין אפשרות זו, כל מה שנצרך הוא כי ישמור פיו ולשונו ובוזה יעזור בגופו לבנין בית המקדש. וכן מובא ב'ביאורים ומוספים' בשם הגרא"ג זקס ששמע מאביו הגרמ"מ זקס חתנו של ה'חפץ חיים', ששמע מפי ה'חפץ חיים' בזה הלשון: "מי שמדבר לשון הרע, הרי מוכח שאינו מצפה ומחכה לביאת משיח צדקנו, שאם היה מצפה ומחכה איך היה מדבר לשון הרע, שזה העיקר הגדול המעכב את הגאולה, והרי אם שני דברים הסותרים זה את זה".

אין ילד שאינו מכיר את מאמר חז"ל על כך שבעוון שנאת חנם נחרב בית המקדש, וכאותו מעשה על קמצא ובר קמצא המובא בגמרא בגיטין. אולם המעיין בהקדמת ה'חפץ חיים' לספרו יראה דבר חידוש: סיבת החורבן והגלות היא עוון לשון הרע! ומוסיף רבנו במאמר מוסגר, כי אף שהגמרא נקטה שהסיבה היא 'שנאת חנם', הכוונה היא על לשון הרע גם כן, שיוצאת מצד שנאה.

ב'ביאורים ומוספים' של 'דרשו' מובא על כך בשם הגרא"מ קפלן שיסוד זה אכן מבוואר בדברי רש"י בגמרא שם, שהיה זה בגלל לשון הרע שקמצא הלשין על בר קמצא למלכות, ומבוואר שם מכל מהלך הסוגיה שסיבת הלשון הרע הייתה השנאה.

לפי זה עולה, שעוון לשון הרע הוא הגורם כל העת - גם בימינו - שלא ייבנה בית המקדש! שכן אמרו חז"ל - "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו